

جهانی سازی و نقش حاکمیت شرکتی در کسب و کارهای بین‌المللی^۱

مجید گلپایگانی^۲

مقدمه

جهانی‌سازی یا همان Globalization مفهومی است که در چند دهه اخیر، به عامل اصلی برای تغییر و تحولات اساسی در دنیای کسب‌وکار تبدیل شده است. این پدیده، بر اقتصاد، کسب و کارها، محیط زیست و جامعه به روش‌های مختلف تاثیر گذاشته و تقریباً همه شرکت‌ها تحت تاثیر این تغییرات بوده‌اند. اکثر این تغییرات را در رابطه با افزایش رقابت، تغییر سریع تکنولوژی و انتقال اطلاعات می‌دانیم. این پدیده، شرکت‌ها را بیشتر ترغیب می‌کند تا به دنبال پایداری و بقای بلندمدت، در جهت سودآوری باشند. اما شرکت‌ها یک بخش حیاتی از جامعه هستند که نیاز است به طور مناسبی سازمان‌دهی شوند. بنابراین به یک سری معیارهای اجتماعی، قوانین و اصول در جامعه و کسب و کارها نیاز داریم. این قانون حاکمیت نامیده می‌شود.

جهانی‌سازی می‌تواند به نهضت آزاد سازی بازارها، کالا، خدمات و سرمایه تعریف شود. اما این تعریف نمی‌تواند همه جنبه‌های جهانی‌سازی یا تغییر جهانی را در برگیرد. همچنین جهانی‌سازی بایستی فرایندی باشد که حاکمیت، تکنولوژی، فرهنگ و اقتصاد جهان را نیز یکپارچه کند. این مسأله بدین دلیل است که جهانی‌سازی، در انتقال اطلاعات، پویایی کارکنان ماهر، مبادله تکنولوژی، جریان سرمایه‌گذاری‌های مالی و بورس سهام بین کشورهای پیشرفته و کشورهای در حال پیشرفت تاثیر دارد. جهانی‌سازی محدوده وسیعی از ابعاد اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی و مذهبی جامعه جهانی را پوشش می‌دهد. جهانی‌سازی چندین فرصت و چندین تهدید دارد. یک شرکت باید آگاه باشد که چگونه خودش را از تاثیرات منفی آن محافظت و چگونه از فرصت‌های مثبت این موقعیت استفاده کند.

تاثیرات جهانی‌سازی بر کسب و کارهای بین‌المللی

جهانی‌سازی باعث افزایش قدرت رقابت می‌شود. این رقابت می‌تواند به محصول، هزینه خدمات، قیمت اجناس، بازار هدف، هماهنگ‌سازی تکنولوژیک، و تولید سریع توسط شرکت‌ها مربوط شود. علاوه بر تمام این موارد، رضایت‌مندی مشتری و کیفیت را نیز به همراه خواهد داشت. زمانی که یک شرکت، محصولش را با هزینه کمتر تولید می‌کند و ارزان‌تر می‌فروشد، در نتیجه قادر خواهد بود سهم بازار خود را افزایش دهد. مشتری حق انتخاب زیادی در بازار خواهد داشت زیرا می‌خواهد کالاها و خدمات را سریع و به روش مفیدتری بشناسد. مشتریان انتظار کیفیت بالایی دارند و مایلند قیمت ارزان‌تری برای اجناس بپردازند. تمام این انتظارات نیاز به عکس‌العمل سریع شرکت دارد. اگر فروش شرکت کمتر شود در نتیجه سود خود را از دست می‌دهد و سهم بازار را نیز از دست خواهد داد.

یکی از موثرترین پدیده‌های جهانی‌سازی، استفاده از تکنولوژی جدید است که شرکت‌ها با کمک متخصصان در سراسر جهان، این فرصت‌های تجاری جدید را ایجاد می‌کنند. روش‌های تجارت الکترونیکی و اینترنتی، امکانات بالقوه خاصی را برای شرکت‌های کوچک و متوسط ایجاد کرده است. تکنولوژی، یکی از ابزارهای اصلی رقابت برای دستیابی به کیفیت در کالا و خدمات است. از سوی دیگر، دستیابی به آن‌ها مستلزم هزینه زیادی برای شرکت است. شرکت باید

^۱ - این مقاله برگرفته از کتاب حاکمیت شرکتی، پایداری و مسئولیت اجتماعی شرکتی نوشته دیوید کراوتر و شهلاسیفی و ترجمه مجید گلپایگانی و حمید سیفی است که توسط انتشارات مهر امیرالمومنین به چاپ رسیده است.

^۲ - مجید گلپایگانی دکترای مدیریت کسب و کار از مدرسه بازرگانی ادینبورو در دانشگاه هریوت وات انگلستان است.

آخرین پیشرفت‌های تکنولوژیکی را جهت افزایش کیفیت محصول و فروش خود استفاده کند. جهانی‌سازی سرعت انتقال تکنولوژی و پیشرفت تکنولوژی را افزایش داده است. انتظارات مشتریان نیز به بازار جهت می‌دهد. بیشتر شرکت‌ها در بازاری که با بحران سرمایه مواجه است، خطر می‌کنند و به این دلیل است که نیاز دارند هر چه سریعتر خود را با خواسته‌های مشتریانشان و انتظارات بازار هماهنگ کنند. چنین شرکتی باید مدیریت تکنولوژی موثر و مفید و نیز مدیریت تحقیق و توسعه خوبی داشته باشد.

اطلاعات گران‌ترین و با ارزش‌ترین عامل تولید در دنیای کنونی است. اطلاعات می‌تواند به آسانی از یک شرکت به شرکت دیگر مبادله یا منتقل شود. اگر شرکتی فرصت استفاده از اطلاعات را داشته باشد، مفهومی این است که می‌تواند خودش را با تغییرات جهانی هماهنگ نماید. این مسأله کاملاً شبیه انتقال تکنولوژی در بازارهای جهانی است که در اثر تغییرات سریع در انتقال اطلاعات و استفاده موثر از آن، به اطلاعات و دانش نیاز دارد.

تاثیر دیگر جهانی‌سازی، پویایی سرمایه‌های انسانی است که از طریق انتقال اطلاعات و دانش انجام می‌گیرد. یکی از دلایل آن این است که شرکت‌های بین‌المللی و چند ملیتی در کشورهای دیگر نمایندگی، شریک و شعبات فرعی دارند. آن‌ها به کارکنانی بین‌المللی، مجرب و ماهر نیاز دارند تا به کشورهای مختلف سفر کرده و اقدامات تجاری بین‌المللی مناسبی را اجرا کنند. همچنین در این تغییرات به کارکنانی با مهارت زیاد، تحصیلات عالی و توانای انجام سفر نیاز دارند تا بتوانند با شرایط مختلف بازار هماهنگ شوند.

جهانی‌سازی باعث شده تا سرمایه‌گذاری در سطح بین‌المللی، افزایش یابد. علاوه بر این، بازارهای جهانی به‌طور روزافزونی به روی سرمایه‌گذاری بین‌المللی باز می‌شود. لذا، سرمایه‌گذاری، یکی از مسایل اصلی کشورهای در حال توسعه و نوظهور است. وقتی که اقتصادهای در حال توسعه و نوظهور در کشورهاشان مشکلاتی داشته باشند یا اینکه سرمایه‌گذاران سود کافی از سرمایه‌گذاری خود نبرند، این سرمایه‌گذاران ممکن است بازار را ترک کنند که در نتیجه آن نقدینگی بازار کاهش یافته و شاخص‌های اقتصادی بازار فوراً سقوط می‌کنند.

جهانی‌سازی به سامان‌دهی بیشتری از بازار و اقتصاد نیاز دارد. ابزارها و روش‌های مالی پیچیده و جدید زیادی در بازار وجود دارد. چنین ابزاری به دلیل اثرات جهانی‌سازی تجارت، به‌سادگی به کشورهای دیگر انتقال می‌یابند. هرگونه سیستم، ابزار و روش تازه، به قوانین و مقررات جدیدی نیاز دارد تا محدوده تاثیرات آن‌ها را معین کنند. این مقررات ضروری هستند تا کشورها را در مقابل بحران‌ها و ریسک‌های جهانی محافظت کنند. زمانی که بحرانی در یک کشور پدیدار شود، به دلیل وجود کانال‌های تجارت جهانی تاثیراتش به کشورهای دیگر نیز منتقل می‌شود.

استانداردهای بین‌المللی، اقتصادها و بازارهای جهان را به‌وسیله اصول بین‌المللی ساماندهی می‌کند، از جمله این قوانین استانداردهای حسابداری و حسابرسی بین‌المللی هستند. نتیجه این کار در گزارش شرکت‌های جهانی قابل مشاهده است. لذا جهان اقتصادی به قوانین، مقررات و استانداردهای بین‌المللی بیشتری در مقایسه با گذشته نیاز دارد. در حقیقت با جهانی‌سازی، بسیاری از بازارها و اقتصادهای جهان به یک بازار و یک اقتصاد تبدیل می‌شوند. هدف مقررات و استانداردهای بین‌المللی این است که تمام این بازارها را ساماندهی کند. اقتصاد جهانی هم نیاز دارد که در ساختارهای مالی این توانایی را داشته باشد که سطح بزرگ‌تری از خطر با اقتصاد جدید را تجربه کند، برای این منظور بازارهای مالی باید وسیع و سیال باشند.

بحران‌های مالی اکثراً از طریق جهانی‌سازی مشخص می‌شوند و نتیجه و تاثیر جهانی‌سازی هستند. در سال‌های اخیر، اقتصاد جهان شاهد بحران‌های مالی زیادی بوده است. این بحران‌های مالی از سرمایه‌گذاری بین‌المللی، جریان سرمایه‌های شناور و سرمایه‌گذاری در بازار سهام جهانی، عدم وجود مقررات و سامان‌دهی مناسب و استانداردهای پیچیده اقتصادی، توسعه سریع بازارهای مالی، عدم هماهنگی و تقارن اطلاعات و انتقال دانش، پدید می‌آیند. هر بحران اقتصادی ملی یا منطقه‌ای می‌تواند با تاثیر ریسکی نظام‌مند به بحرانی جهانی تبدیل شود. ریسک نظام‌مند مفهومی سرایت کردن اقتصادی از یک کشور به کشور دیگر است.

جهانی سازی و حاکمیت شرکتی^۱

طی سالهای اخیر، ورشکستگی شرکتهایی نظیر انرون^۲، ورلدکام^۳ و نیز بانکهای بین‌المللی نظیر لیمن برادرز^۴، توجه زیادی را به نقش حاکمیت شرکتی و اخلاقیات در کسب و کارهای جهانی جلب کرده است. مدیران عامل و اعضای هیات مدیره این شرکتها بایستی مسوولیت همه این شکستها را به‌عهده بگیرند و اینها مواردی از عدم مسوولیت‌پذیری و عدم پاسخگویی شرکتی هستند.

حاکمیت شرکتی، باعث محافظت شرکت در مقابل ضرر و زیان بلندمدت می‌شود. زمانی که شرکتها پاسخگویی اجتماعی مسوولانه داشته باشند، می‌توانند هزینه‌های ریسک و شکست خود را محاسبه کنند. ابتدا یک شرکت باید مسوولیت پاسخگویی به شرکا و ذی‌نفعان خود را بپذیرد. این مفهوم پاسخگوبودن به همه افراد جامعه است. ذی‌نفعان مختلف از قبیل کارکنان شرکت، مشتریان و تامین‌کنندگان و همچنین شرکا و قوانین شرکت نیز مسوولیت دارند که عملکرد خوبی را برای شرکت تضمین کنند. بنابراین، حاکمیت شرکتی نه تنها به یک شرکت بلکه به همه جامعه برمی‌گردد. در نتیجه با تغییر دادن نقش پاسخگوبودن شرکت، تمرکز از مشکل واقعی شرکت که نیازهای جامعه است، به کنترل و نظارت بر می‌گردد.

امروزه مدیران ارشد باید بر رفتار مدیریتی شرکت تمرکز داشته باشند. سوال این است که چگونه یک مدیر باید در رفتار اجتماعی خود مسوول باشد و چگونه این مساله حیاتی را در زندگی تجاری و در جامعه اجرا کند. در کسب و کارهای جهانی همواره قوانین، اصول و معیارها و همچنین مقررات و برخی درخواستهای قانونی وجود دارند، اما اینکه یک فرد پاسخگوی اجتماعی باشد، بسیار ساده‌تر از آن است که قانون او را پایدار و وفادار کند. مدیران ارشد باید توانایی عمل کردن و پاسخگویی در تصمیمات و اعمال خود را داشته باشند. یکی از مشکلات مهم، به کار بستن همه این مفاهیم و جهت‌ها در شرکت برای رفتار مدیریتی است. از سوی دیگر، نظریه‌ای وجود دارد که شرکت را مانند یک شهروند^۵ می‌داند که حقوق و وظایف خودش را دارد و شامل پاسخگویی اجتماعی نیز می‌شود.

نتیجه‌گیری

جهانی‌سازی تاثیر شگرفی بر جامعه و کسب و کارهای بین‌المللی داشته است، لذا اقتصاد جهانی به مقررات بیشتر و مناسب‌تری نسبت به قبل در حوزه رفتارهای اجتماعی مسوولانه و پاسخگو نیاز دارد. ارتباط بین ورشکستگی شرکتها و نیز شایعات و بدگویی‌ها بعد از جهانی‌سازی افزایش یافته و نظام حاکمیتی مناسبی نیاز است تا به‌خوبی با این مشکلات برخورد کرده و آنها را نظارت کند.

اگر مدیران ارشد شرکتها مسوولیت‌هایشان را نشناسند و ندانند که از نظر اجتماعی چگونه مسوولیتشان را اجرا کنند و در آن صورت مسوولانه عمل نکنند، کسب و کارهای بین‌المللی دچار مشکلات بزرگی خواهند شد که به واسطه یکپارچگی و ارتباط بازارهای جهانی دامن همه کشورها را خواهد گرفت. نگرانی این است که در شرکتها مفهوم پاسخگویی اجتماعی از طریق قانون قابل کنترل نیست و این تنها یک قرارداد اجتماعی بین مدیران، جامعه و ذی‌نفعان هر شرکت است تا رفتاری مسوولانه داشته باشند. بنابراین لازم است تا شرکتها بر ایجاد ارزشها تمرکز داشته باشند و نه تنها به مفاهیم مالی و اقتصادی توجه کنند بلکه همچون یک شهروند، باید مفاهیم اجتماعی نظیر شناخت عادات مردم را نیز مورد توجه قرار دهند و در جهت برآورده سازی آنها اقدام کنند.

^۱- Corporate Governance

^۲- Enron

^۳- Worldcom

^۴-Leamen Brothers

^۵-Corporate Citizenship